

Téma: **SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY -
FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA**

Időszak: *2012. január*

Dátum: *2012. március 28.*

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

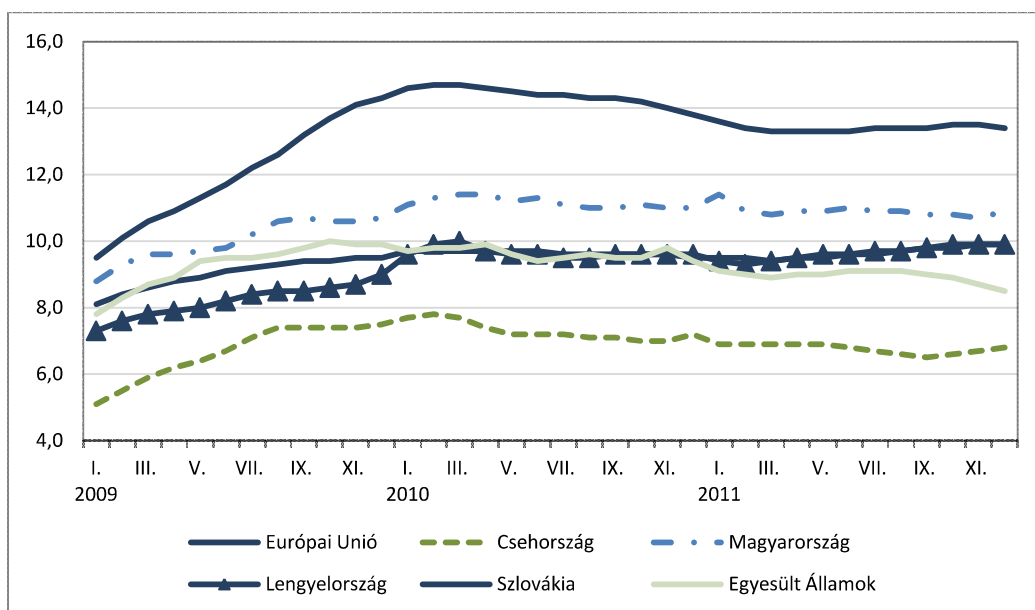
Tartalom

<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	<i>2</i>
<i>Munkanélküli ellátások az EU-ban</i>	<i>4</i>
<i>Magyar munkaerőpiac</i>	<i>6</i>
<i>Közfoglalkoztatás és foglalkoztatást helyettesítő támogatás</i>	<i>9</i>
<i>Bérkompenzáció</i>	<i>13</i>
<i>Munkaerő-piaci alap 2011, 2012</i>	<i>14</i>

Nemzetközi munkaerőpiac

Az elmúlt negyedév vegyes változásokat hozott a világ munkaerőpiacain: a foglalkoztatottság kismértékben emelkedett, de a konszolidáció megtorpan. A munkanélküliségi ráták magas szinten tartózkodnak, sőt az elmúlt hónapokban enyhe emelkedést mutattak. Utóbbi legfőbb oka az aktívak számának dinamikusabb növekedése mellett a gazdasági teljesítmények és így a munkaerő iránti kereslet visszafogott bővülése. Ezzel összhangban az érdemi munkaerőpiaci fordulat, azaz a munkanélküliségi ráta szignifikáns csökkenése legkorábban csak 2013-ban kezdődhet meg.

1. ÁBRA: AZ EURÓPAI UNIÓ, AZ USA ÉS A VISEGRÁDI ORSZÁGOK MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁI
(SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: Eurostat

Az Európai Unióban 2011 utolsó hónapjában a munkanélküliségi ráta elérte a 9,9 százalékot, amelyre eddig nem volt példa, így egy év alatt 0,5 százalékpontot emelkedett a mutató. A tagállamok kétharmadában az elmúlt hónapban emelkedett a munkanélküliek aránya az aktívakon belül, így összességében 23,8 millió munkanélküli volt az EU-ban az év utolsó hónapjaiban. Ezzel szemben az USA-ban tovább folytatódott a munkanélküliek számának csökkenése, a ráta mértéke 2010 decemberéhez képest 0,9 százalékponttal csökkent, amely így most 8,5 százalékos szinten áll.

Az európai országok vegyesen teljesítettek az elmúlt negyedévben: az északi országokban stagnált vagy csökkent a ráta, ahogyan Németországban is, ahol a harmadik negyedévben átlagosan 5,8 százalékon állt a mutató. A ráta októberben tovább csökkent, 5,5 százalékra, és ezzel historikusan alacsony szintet ért el. Ezzel szemben például Írországban, Franciaországban és Hollandiában is 0,1–0,2 százalékponttal emelkedett a munkanélküliek aránya a harmadik negyedévhez képest. A legrosszabb helyzetben a spanyol munkaerőpiac van: 2011 III. negyedévére 22,2 százalékra emelkedett a munkanélküliségi ráta, ami 1,2

százalékponttal magasabb, mint a megelőző negyedévben. Az októberi adatok alapján pedig tovább romlott a helyzet, ugyanis 22,8 százalékon áll a mutató.

Csehországban a foglalkoztatottság bővülésének dinamikája 2011 harmadik negyedévében tovább csökkent éves alapon, mindösszesen csak 0,3 százalékkal tudott nőni. Amennyiben az előző negyedévhez viszonyítjuk a második negyedévi teljesítményt, a szezonálisan kiigazított adatok tanúsága szerint 0,1 százalékos bővülés látható. A folytatódó lassú foglalkoztatottság-bővülés mellett fontos szerephez jutott a növekedési struktúra megváltozása. A korábbi negyedévekben a vállalkozók számában jelentkező jelentős emelkedés lelassult, miközben az alkalmazottak száma a korábbi időszakok csökkenését követően emelkedő tendenciát mutatott. Szektoriális bontásban vizsgálva a foglalkoztatás változását megállapítható, hogy az ipar maradt a növekedés legfőbb forrása. Év/év összehasonlításban 3,8 százalékkal bővült az ágak foglalkoztatottainak száma, ami közel 53 ezer főt jelent, szemben a korábbi, első negyedévben tapasztalt 76 ezer fős növekménnyel. Az iparon belül az exportra termelő feldolgozóipar volt a legjelentősebb hozzájáruló a bővüléshez. A szolgáltatási szektorban tapasztalt 2011. I. negyedévi növekedés csak átmenetinek bizonyult, mivel a második negyedév után ismételten csökkent a foglalkoztatottak száma, nagyjából 5 ezer fővel, vagyis 0,2 százalékkal éves bázison. A folyamat mögött elsősorban kormányzat intézkedései húzódnak meg, amik a nem piaci szolgáltatásokat érintették. A legnagyobb visszaesést elszenvedő ágazat az egészségügy és szociális ellátás volt, de az állami adminisztrációban dolgozók száma is jelentősen visszaesett. A cseh építőipari foglalkoztatottság is folytatta mélyrepülését a harmadik negyedévben.

A visegrádi országok legnagyobb gazdaságának, Lengyelországnak a munkaerőpiaca javuló tendenciát mutat. Mindemellett azonban a foglalkoztatottság növekedési üteme a harmadik negyedévben tovább lassult, a nemzetgazdaság és a versenyszféra szintjén egyaránt. A gazdaságilag aktívak száma tovább növekedett, bár lassabb mértékben, mint a korábbi negyedévek során. A munkanélküliségi ráta így magas szinten stabilizálódott. A munkakínálat és a munkakereslet egyaránt csökkenő ütemű növekedést mutatott a második negyedév során. A munkanélküliségi ráta ingadozott: a második negyedévre 0,2 százalékponttal nőtt, a harmadik negyedévre 0,1 százalékponttal csökkent, és szeptemberben 9,4 százalékon állt. 2011 III. negyedévében a regisztrált munkanélküliek aránya kismértékben volt alacsonyabb, mint a megelőző negyedévben. Ennek oka, hogy az újonnan regisztráltak száma csökkent, de ezzel párhuzamosan a regiszterből töröltek száma is kevesebb lett.

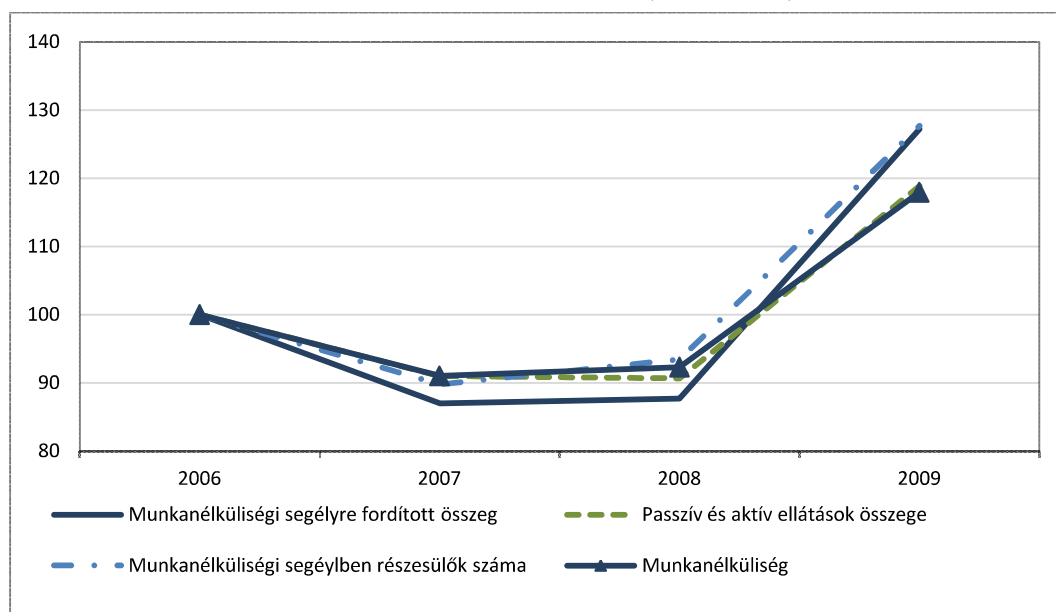
A Lengyel Nemzeti Bank legutóbbi előrejelzése szerint a rövid távú munkaerő-piaci kilátások romlanak. A lassuló növekedés már nem segíti a konszolidációs folyamatot. A foglalkoztatottság bővülése csökkenni fog 2012 hátralevő részében. Eközben azonban az aktívak számának esését valószínűsítik, így jelentésük szerint a munkanélküliségi ráta tovább csökken az előrejelzési horizonton, így 2012-re 9 százalék közelébe süllyedhet.

A régió sereghajtója továbbra is Szlovákia, sőt Európa egyik legmagasabb munkanélküliségi rátájával bír. A korábbi negyedévekben tapasztalt pozitív folyamatok megtörttek, és az állástalanok aránya 2011 harmadik negyedévében az előző negyedévhez viszonyítva 0,2 százalékponttal emelkedett, így 13,4 százalékon áll. Eközben a foglalkoztatottság a harmadik negyedévében az előző háromhavi átlaghoz képest 0,3 százalékkal emelkedett, amelyhez leginkább az információ és kommunikáció, a piaci szolgáltatások ága, valamint az ipar járult hozzá. A korábban jelen lévő kereslet oldali problémák a gazdasági növekedés visszaesésével párhuzamosan egyre inkább felerősödnek, és várhatóan a jövő évben sem fog jelentősen javulni a kép.

Munkanélküli ellátások az EU-ban

A válság kitörését követően a munkanélküliséggel párhuzamosan a foglalkoztatás-politikai eszközökre szánt összegek is jelentősen nőttek. Ebbe beletartoznak az aktív eszközökre szánt források is, amelyek segítenek az álláskeresőknél visszatérni a munkaerőpiacra, valamint a passzív eszközök, amelyek a munkanélküliek ellátását biztosítják. Az utóbbiak közül is kiemelkednek a munkanélküli segélyek különböző formái, amelyek pénzügyi segítséget nyújtanak a munkakeresés ideje alatt.

2. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A PASSZÍV ELLÁTÁSOK ALAKULÁSA 2006-2009 KÖZÖTT AZ EURÓPAI UNIÓBAN REÁLÉRTÉKEN (2006=100)

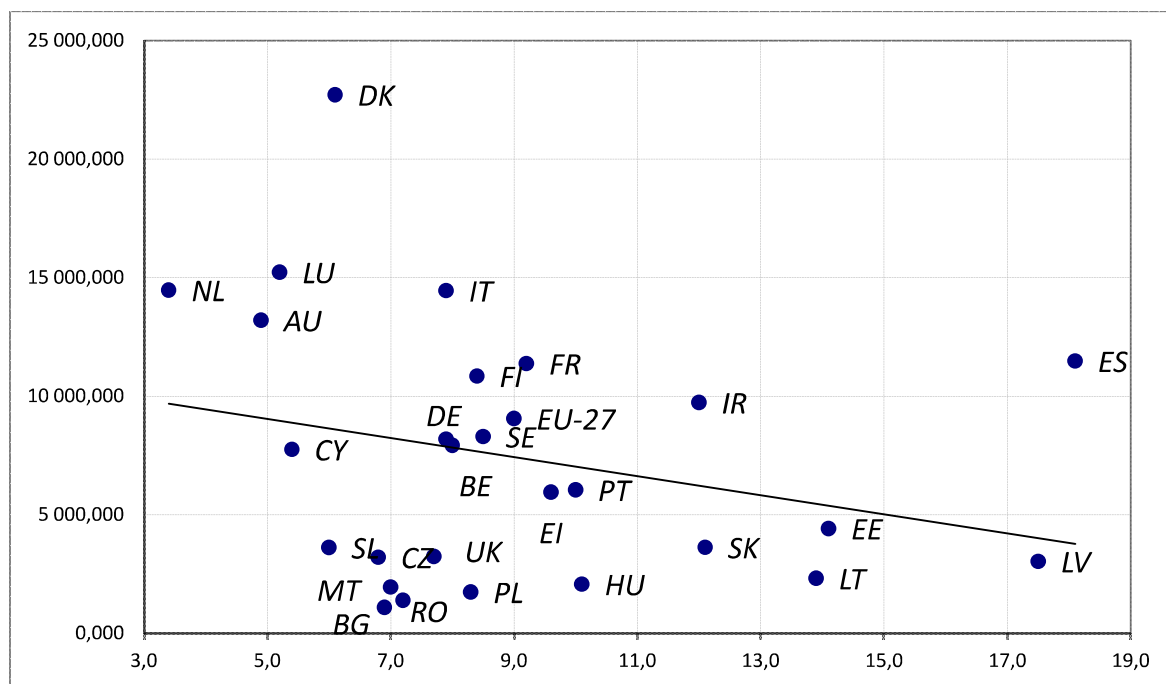
Forrás: Eurostat

Összességében a munkanélküli segélyekre szánt összegek az Európai Unióban 2007-2009 között 0,87 százalékról 1,32 százalékra nőttek a GDP arányában, ezzel együtt a munkaerőpiaci ellátásokra (aktív, passzív) szánt források is jelentősen emelkedtek (1,6 százalékról 2,17) százalékra. Ha összehasonlítjuk a munkanélküli segélyekre szánt összegek emelkedését a

munkanélküliségi rátával, akkor jól látható, hogy meredekebben emelkedett az előbbi. Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknál prioritást élveztek ezek az ellátások a válság alatt.

Az unió tagállamain belül azonban jelentősen eltérnek a munkanélküliségi segélyekre szánt összegek a GDP százalékában. A legkevesebbet Lengyelországban költöttek hasonló ellátásokra 2009-ben (0,21 százalék), míg a legtöbbet Spanyolországban (2,92). Azonban minden uniós tagállamban növekedtek a munkanélküliségi segélyre szánt összegek a GDP-hez viszonyítva 2007-2009 között. Litvániában, Olaszországban, Észtországban, Spanyolországban és Írországban az uniós átlag feletti volt a növekedése a fenn említett passzív ellátásnak, míg a többi országban kisebb volt a bővülése a keretösszegeknek. A különbségek egyik oka az lehet, hogy más típusú ellátások voltak az egyes országokban, amelyek különbözhetnek az időtartamukban, a segély mértékében. A legkevesebbet segélyt Bulgáriában kaptak a munkanélküliek, a legtöbbet Dániában.

3. ÁBRA: AZ EGY FŐRE JUTÓ MUNKANÉLKÜLI SEGÉLY MÉRTÉKE (EUR) ÉS A MUNKANÉLKÜLISÉG RÁTÁJA, 2009

Forrás: Eurostat

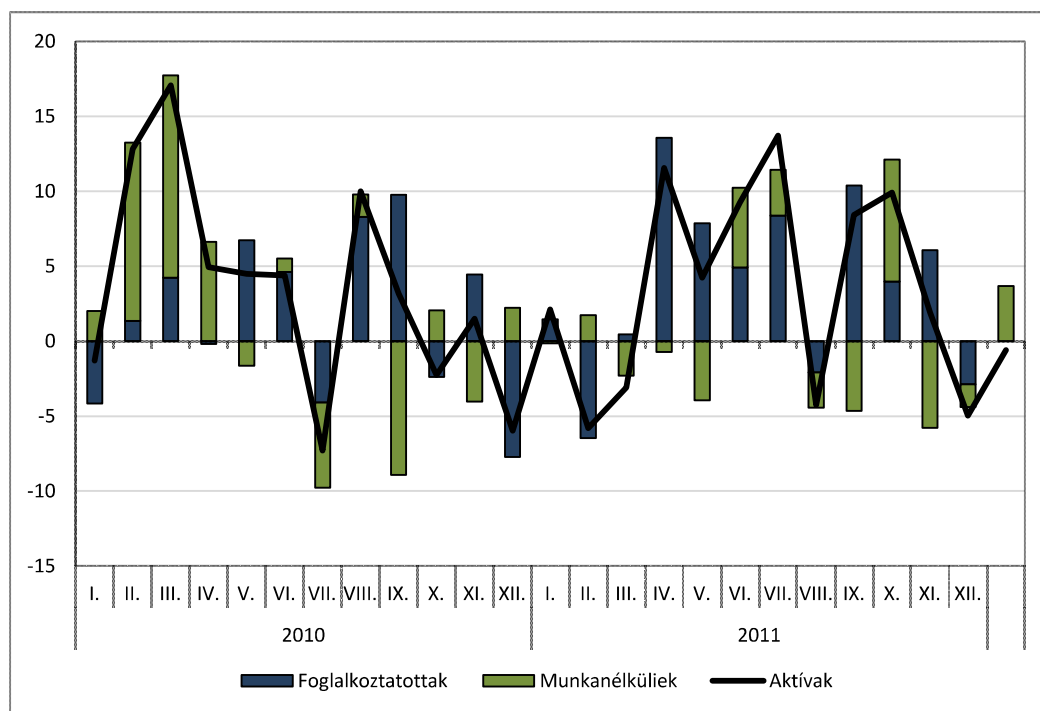
A munkanélküli segélyre szánt összegek nem feltétlenül állnak összhangban a munkanélküliségi rátákkal. Az alábbi ábrán látható, hogy Spanyolországban messze az egyik legnagyobb a munkanélküliségi ráta, az egy főre eső munkanélküliségi segély mértéke viszonylag alacsony, de még így is itt költenek a legtöbbet erre a passzív támogatásra a GDP százalékában. Azonban azt nem lehet kijelenteni, hogy a munkanélküliségi ráta emelkedésével, nőnének az egyes országokban a keretösszegek a fenn említett passzív ellátásra. Az ábra tanúsága szerint a nyugati és a keleti államok segélyezési gyakorlata eltér egymástól. Általában többet költenek nyugaton a GDP arányában munkanélküli ellátásokra, mint a keleti államokban. A negatív példát ezen mutatók alapján Szlovákia, Litvánia és

Lettország jelenti, mivel náluk viszonylag nagy a munkanélküliség, viszont keveset költenek passzív ellátásra. Ez alapján azonban nem lehet kijelenteni, hogy ezek az államok rosszul vagy jól kezelték a válság munkaerőpiacra nehezedő nyomását, hiszen ez csak egy formája a foglalkoztatáspolitikának. Valamint ezen eszközök hatékonyságában is jelentős különbségek lehetnek. A munkanélküli segély finanszírozásból adódó különbségek átértékelhetik a fenti megfigyeléseket.

Magyar munkaerőpiac

A munkaerőpiacon tovább folytatódtak a kedvező tendenciák az elmúlt három hónap során. 2011 harmadik negyedéhez képest több mint 8 ezer fővel emelkedett a foglalkoztatottak szezonálisan kiigazított létszáma, eközben a munkanélküliek száma csak kismértékben, 4 ezer fővel csökkent, így továbbra is az aktivitás emelkedését regisztrálták a 15–74 éves korosztályban. A munkakínálat bővülése elsősorban a kormányzati beavatkozásoknak, a nyugdíjkorhatár emelésének és a rokkantnyugdíjazás szigorításának köszönhető. A növekvő munkakínálatot a közmunkaprogramok újbóli kiírása, valamint a versenyszféra lassan bővülő munkaerő-kereslete szívta föl. A munkanélküliek száma lényegében nem változott az előző év azonos időszakához, illetve az előző negyedév szezonálisan kiigazított adataihoz képest, emiatt továbbra is historikusan magas, 10,8 százalékos szinten állt 2011 negyedik negyedévében a ráta.

4. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATOTSÁG ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG NEGYEDÉVES VÁLTOZÁSA
(SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT, EZER FŐ)

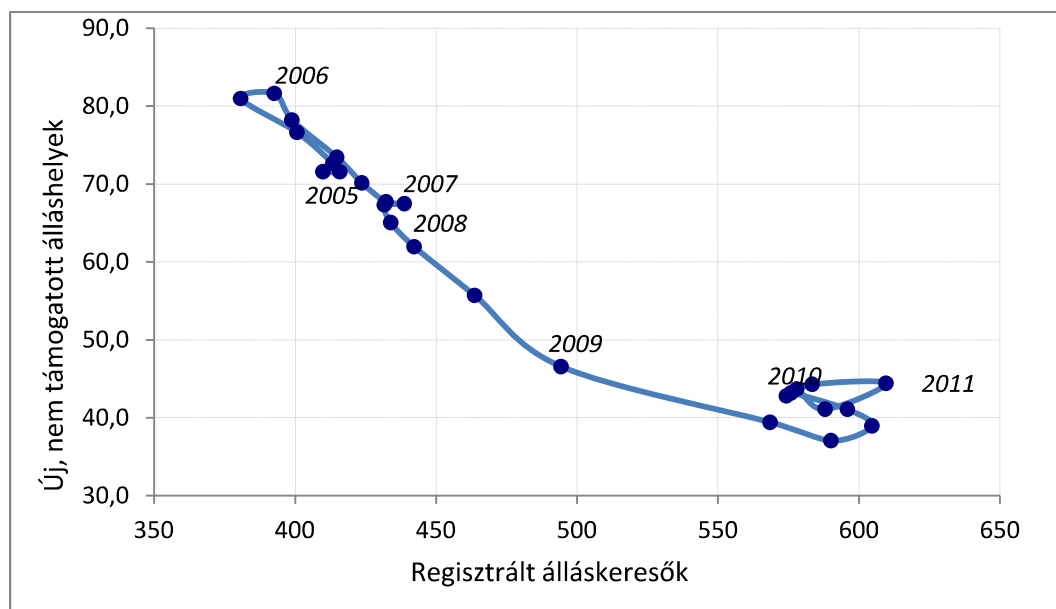
Forrás: KSH, Századvég-számítás

A foglalkoztatottak, valamint az aktívak számának növekedése megtört 2011 utolsó hónapjában. Bár az előző negyedévhez viszonyítva az aktivitás és a foglalkoztatás is csökkent tavaly decemberben, az alacsony bázis miatt év/év viszonyításban még így is jelentős a növekedést regisztráltak. A rövid bázisú indexek által mutatott kedvezőtlen tendenciák folytatódhatnak is, mivel a konjunkturális kilátások kedvezőtlenek, és ez visszavetheti a munka iránti keresletet a gazdaságban.

A munkanélküliség 10,8 százalékos rátája továbbra is magasnak tekinthető, és nem várható a közeljövőben a csökkenése. Kedvező jelnek tekinthető azonban, hogy a tartós munkanélküliek aránya az összes állástalan között és a munkakeresés átlagos időtartama folyamatosan csökken. Az egy évnél tovább munkát keresők arányának enyhe visszaesése azonban csak annak volt köszönhető, hogy a rövid távú munkanélküliek száma megemelkedett, ami a szezonális hatások mellett a közmunkaprogramoknak tulajdonítható. A következő időszakok legfontosabb kérdése, hogy sikerül-e csökkentenie a kormányzatnak a hosszú távú munkanélküliséget. Ehhez szükséges a közmunkaprogramok idej, már bejelentett szerkezeti változása, mivel a rövid időtartamú közfoglalkoztatási forma nem feltétlenül segítette az elsődleges munkaerőpiacra történő visszajutást.

Az aktív munkakeresők száma kismértékben csökkent az előző negyedévhez képest, de még mindig historikusan magas szinten áll. Emellett a gyenge munkaerő-kereslet miatt az újonnan kiírt álláshelyek száma alacsony volt, így az egy üres pozícióra jutó munkanélküliek száma továbbra is magas, tehát a munkapiaci feltételek továbbra is lazák, amint az a Beveridge-görbén látható.

5. ÁBRA: A BEVERIDGE-GÖRBE

Forrás: NFSZ, Századvég-számítás

Az intézményi statisztikák kedvezőtlenebb képet mutatnak, mint a munkaerő-felmérésből származó adatok, aminek az oka az lehet, hogy az előbbi csak a négy fő feletti szervezetekre

vonatkozik. Az öt vagy több főt alkalmazó szervezeteknél 2011 harmadik negyedéve után éves bázison ismét csökkent az alkalmazottak száma. Leginkább a költségvetési szervezeteknek tudható be a romló statisztika, mivel az előző év azonos időszakának bázisán 5,0 százalékkal csökkent az alkalmazottak száma a szférában. Már negyedik negyedéve érezhető az éves bázisú dinamikákban a közmunkaprogramok átszervezésének a hatása. A tavalyi átlagos 87 ezer fős létszám után idén mindössze 57 ezer fő kapcsolódott be a programba. További kedvezőtlen tendencia, hogy nagy részük (a belépők közel 70 százaléka) a rövid időtartamú közfoglalkoztatási formában, azaz csak részmunkaidőben alkalmazott. Amennyiben eltekintünk a közfoglalkoztatás volumenének torzító hatásától, a közszféra alkalmazottainak száma csak kismértékben esett vissza.

A versenyszféra létszámnövekedése 0,2 százalék volt az előző év azonos időszakának bázisán a negyedik negyedévben az előző negyedéves 0,9 százalékos év/év bővülés után, ami a romló konjunkturális kilátásokkal, valamint a magasabb bázissal volt összhangban. 2010 áprilisa óta most fordult először elő, hogy egy hónapban csökkent az alkalmazottak száma a szférában. Az exportorientált ágakban továbbra is többen dolgoztak, mint egy évvel korábban, azonban a növekedés dinamikája ezeknél a vállalatoknál is csökkent. Az egyelőre növekvő külső kereslet, valamint az egyre bizonytalanabbá váló növekedési kilátások kivárássra ösztönzik a vállalatokat. Erre utalhat az is, hogy az első fél évben tapasztalt keresletélénkülésnek köszönhetően inkább a túlórák száma nőtt a feldolgozóiparban, miközben a teljes és nem teljes munkaidős alkalmazottak száma csak kismértékben bővült. A negyedik negyedéves romló ipari teljesítmény azonban a túlórák csökkenésén is érezhető. A feldolgozóiparral párhuzamosan a piaci szolgáltatások ágaiban is tovább lassult az alkalmazotti létszám növekedése. Éves bázison leginkább az információ és kommunikáció ágában, a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységet végző vállalatoknál és a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó szervezeteknél volt kismértékű létszámbővülés. Eközben a belső piacokra termelő és szolgáltató ágakban (építőipar, kereskedelem és gépjárműjavítás) tovább csökkent az alkalmazottak száma.

A nemzetgazdasági átlagkereset év/év dinamikája a harmadik negyedév után tovább gyorsult. Az éves változáshoz a közmunkaprogramok torzító hatása is hozzájárult, így növelve a költségvetési szervezetek átlagos bruttó bérét. A közfoglalkoztatottakat kiszűrve nem változott érdemben a szféra rendszeres bruttó keresete, amely csak az úgynevezett illetményautomatizmusoknak köszönhetően nőtt átlagosan 2,9 százalékkal a negyedik negyedévben, azaz jelentősen elmaradt a versenyszféra 6,6 százalékos bérdinamikájától.

A versenyszféra bérnövekedése jelentősen nőtt 2011 negyedik negyedévében. A kiugró bérdinamika a tavalyi évi alacsony bázisnak köszönhető, amikor a vállalatok az adószabályok változása miatt áttolták a jutalomfizetést 2011 első hónapjaira. A piaci szolgáltató ágazatok közül csak az információ és kommunikáció ágában nőtt az átlag felett a bruttó és a rendszeres bér a negyedik negyedévben. Leginkább a pénzügyi és a tudományos

szervezeteknél csökkentek az átlagos bruttó keresetek, ami az előbbinél a szektor rossz teljesítményével van összhangban.

Közfoglalkoztatás és foglalkoztatást helyettesítő támogatás

2011. évtől kezdődően megváltozott a közfoglalkoztatás eddigi rendszere, amely a több forrásból finanszírozott közfoglalkoztatási formák átalakulásával járt. Az aktív korú, nem foglalkoztatott személyek részére megállapított rendelkezésre állási támogatást a bérpótló juttatás váltotta fel. A bérpótló juttatás (továbbá BPJ) havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege volt.

Az érvényes szabályozás alapján a BPJ jogosultságát továbbra is a helyi önkormányzatok állapították meg, de az érintetteknek az eddiginél aktívabban kellett közreműködniük a munkakeresésben. A tavalyi év decemberéig érvényes szabályok szerint a végzettségének megfelelő vagy annál eggyel alacsonyabb szintű munkát volt köteles elvállalni a munkanélküli. Az új szabályok értelmében a juttatásban részesülőeknek, az iskolai végzettségüktől függetlenül, kötelező volt elfogadni a kirendeltségek által felajánlott munkát, beleértve a közfoglalkoztatást is. A jogosultsági feltételek új eleme volt a saját lakókörnyezet rendben tartása, amit önkormányzati rendeletben lehetett szabályozni.

2011. január 1-jét követően megszűnt az önkormányzatok által szervezett közcélú munka, a közhasznú munkavégzés támogatása, és megváltozott az országos közmunkaprogramok addigi rendszere is. Az újonnan bevezetett támogatások forrása a Munkaerő-piaci Alap közfoglalkoztatási támogatások előirányzata. 2011. évben a közfoglalkoztatás támogatására fordítható keret összege 64 milliárd forint volt.¹ 2011. január 1-jétől kezdődően a közfoglalkoztatás megvalósítására négy különböző típusú támogatási formát vezettek be:

- rövid időtartamú közfoglalkoztatás (2–4 hónap);
- hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás (2–12 hónap);
- vállalkozás részére bérpótló juttatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás (legfeljebb 8 hónap);
- országos közfoglalkoztatási programok támogatása.

A 2011. augusztus 31-én bérpótló juttatásra jogosult személyek 2011. szeptember 1-től foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosultak, így az ellátás folyósítása folyamatos. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás havi összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százaléka, azaz 2012-ben 22 800 Ft/hó, míg a bérpótló juttatás 2011-ben 28 500 Ft/hó volt. Így a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban nem érvényesülnek a bérkompenzációs elvek, amely így arra ösztönözheti a munkanélkülieket, hogy hamarabb

¹ Tájékoztató – a munkaügyi központok részére a foglalkoztatási és szociális tárgyú törvények 2011. január 1-jétől tervezett módosításairól, valamint a közfoglalkoztatás rendszerének átalakításáról – NFSZ.

találjanak és fogadjanak el állást az elsődleges munkaerőpiacon, vagy elfogadják az állam, illetve önkormányzat által felkínált közmunkát. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás folyósítása szünetel, ha az ellátásra jogosult rövid idejű, legfeljebb 90 napig tartó keresőtevékenységet folytat, ha – időtartamától függetlenül – közfoglalkoztatásban vesz részt, továbbá a keresetpótló juttatással járó képzés időtartama alatt. A 2011. január 1-én bevezetett bérpótló juttatás új eleme volt, hogy a települési önkormányzat rendeletben előírhatja jogosultsági feltételként, hogy a juttatásban részesülő a lakókörnyezetét tartsa rendben, amely az új néven folyósított munkanélküli ellátásnál is megmaradt.

A foglalkoztatást helyettesítő támogatásra való jogosultságot évente felül kell vizsgálni. 2011. december 31-e után csak annak a személynek lesz folyósítható az ellátás, aki a jogosultság felülvizsgálatát megelőző egy évben legalább 30 nap munkaviszonyt tud igazolni, vagy úgy, hogy közfoglalkoztatásban vesz részt, vagy pedig az elsődleges munkaerőpiacon helyezkedik el. Ez további ösztönzőt jelent az állástalanoknak arra, hogy minél hamarabb visszatérjenek a munka világába. A 30 napba be kell számítani az egyszerűsített foglalkoztatást és a háztartási munkát, valamint a munkaerő-piaci programban, vagy 6 hónapot meghaladó időtartamú képzésben történő részvétel vizsgálat időszakra eső időtartamát is. Amennyiben a jogosult ezeknek a feltételeknek nem tud eleget tenni, mert számára nem tudtak közfoglalkoztatás körébe tartozó munkát felajánlani, illetve a 30 nap munkavégzést egyéb módon sem tudta teljesíteni, akkor a 30 nap számításánál az általa teljesített közérdekű önkéntes tevékenység időtartamát is figyelembe kell venni. Azonban bizonyos esetekben ezek a tevékenységek ellenőrzése nehézkes.

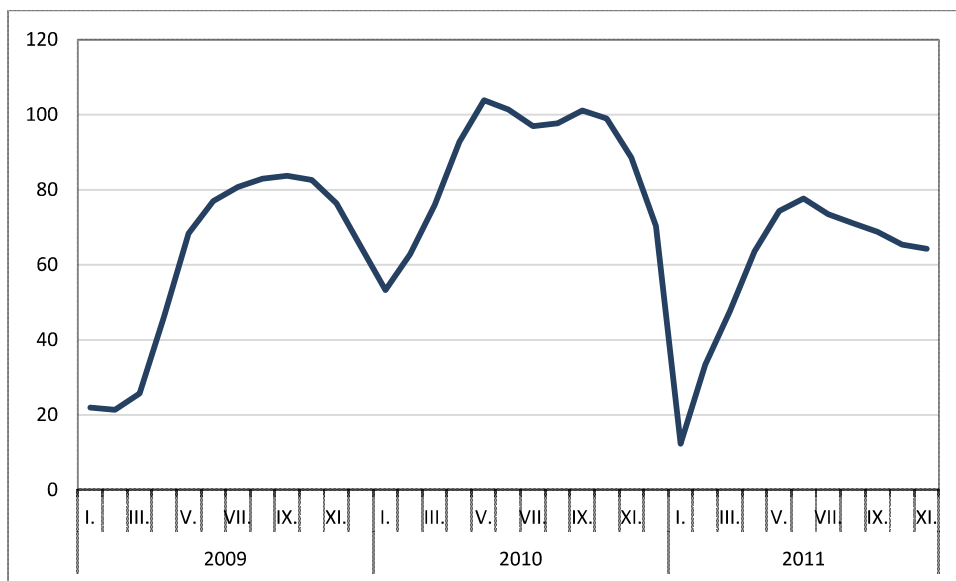
A foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő a munkaügyi szervezettel nyilvántartott álláskeresőként köteles együttműködni. 2011. szeptember 1-től közfoglalkoztatás keretében csak a kirendeltség által közvetített álláskereső, elsősorban foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személyek foglalkoztathatóak. Számukra a közfoglalkoztatás körébe tartozó munkát a munkaügyi kirendeltség ajánlja majd fel. Az ügyfél a felajánlott munkalehetőséget az iskolai végzettség és szakképzettség figyelembevételével köteles elfogadni, hasonlóan a 2011-es szabályozáshoz. Az „Út a munkához” program a 35 év alatti, általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők számára (kb. 7-8 ezer fő) a segély folyósításának feltételévé volt a tanulás. A szakképzetlenek pedig a munkaerőpiac által igényelt szakmákra való felkészítést nyújtó tanfolyamokon vehettek részt. A 35 év alatti általános iskolai végzettséggel nem rendelkező álláskereső eltérő együttműködési kötelezettsége most megszűnik, nem a képzésben való részvétel lesz az elsődleges együttműködési kötelezettség.

A rendszeres szociális segély (RSZS) megállapításának, folyósításának, megszüntetésének és felülvizsgálatának feltételei nem változtak. Új elemként jelent meg, hogy a keresőtevékenység, valamint a keresetpótló juttatással járó képzés időtartama alatt a rendszeres szociális segély folyósítása is szünetel.

Megszűnik az a lehetőség, hogy a rendszeres szociális segélyre jogosult személy a foglalkoztatást helyettesítő támogatásra jogosult személyek együttműködési kötelezettségét, azaz elsősorban a közfoglalkoztatásban való részvételt válassza. Az erre irányuló hatósági szerződést ugyanis az önkormányzat abban az esetben köthette meg, ha a jogosult közfoglalkoztatását biztosítani tudta. Tekintettel arra, hogy a közfoglalkoztatás körébe tartozó munkát a jövőben nem az önkormányzat ajánlja fel, ilyen hatósági szerződés megkötésre nem lesz lehetőség. A megkötött hatósági szerződések megszűnnek, az érintett személyekre a továbbiakban ismét a rendszeres szociális segélyre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A rendszeres szociális segélyre jogosult személy álláskeresőként továbbra is nyilvántartásba vetetheti magát (ez nem feltétele a segély folyósításának) és álláskeresőként részt vehet a hosszabb idejű közfoglalkoztatásban, illetve az országos közfoglalkoztatási programban abban az esetben, ha a kirendeltség, mint álláskeresőt kiközvetíti.

A közfoglalkoztatottat a fenti időponttól a teljesítményhez kötött tevékenységek kivételével közfoglalkoztatási bér kap alapfokú végzettséggel, illetve közfoglalkoztatási garantált bér illeti meg, ha közép vagy magasabb fokú végzettsége van. Teljes munkaidőjű foglalkoztatás esetén a közfoglalkoztatási bér összege 57 000 Ft, a közfoglalkoztatási garantált bér összege 78 000 Ft.

6. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATÁS KERETÉBEN FOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA (EZER FŐ)

Forrás: KSH

2010-ben havonta átlagosan 87 ezer fő vett részt a közfoglalkoztatásban, amely még az „Út a munkához” programban keretein belül történt, ahol közhasznú, közcélú és országos közfoglalkoztatottak voltak. Közülük részmunkaidőben 19,5 ezer fő, teljes munkaidőben 67,9 ezer fő volt foglalkoztatva, akiknek az átlagos bruttó keresetük 75 ezer forintot tett ki. 2011-ben a nem teljes és teljes munkaidősök aránya megfordult és átlagos létszámuk is jelentősen, 30,3 százalékkal megcsappant. Ennek egyik oka az volt, hogy az „Út a munkához” program teljes mértékben átalakult, és a már fenn említett négy féle közfoglalkoztatási típus

dominált. Az átállás csak lassan ment végbe, mivel az önkormányzatoknak és a munkaügyi hivataloknak is új pályázatokat kellett kiírniuk, amelyeknek meg kellett felelniük az új követelményeknek. Így nem volt meglepő, hogy az év első négy hónapjában csak fele annyian vettek részt a közfoglalkoztatásban, mint 2010-ben, valamint nagy részük a rövid idejű programokban helyezkedett el. 2011 szeptemberéig nem is volt jelentős változás, amikor is megszűnt a bérpótló juttatás és felváltotta a foglalkoztatást helyettesítő támogatás. Az év utolsó hónapjaiban némileg normalizálódott a helyzet, és már csak átlagosan 20 százalékkal voltak kevesebben közfoglalkoztatásban, mint 2010-ben.

A Nemzetgazdasági Minisztérium által finanszírozott közfoglalkoztatásba belépők száma 2011-ben összesen 268 ezer fő volt, átlagosan havonta 59 ezer fő. Közülük 186 ezer fő rövid időtartamú, 39 ezer fő hosszabb időtartamú és 29 ezer fő országos közfoglalkoztatásban vett részt. A maradék támogatott álláshely a kisebb jelentőségű programokban volt jelen. A Belügyminisztérium által finanszírozott közfoglalkoztatási programokban 2011 júliusa és december között 34 ezer ember vett részt. A támogatott álláshelyek nagy része a gazdaságilag elmaradott, nagy munkanélküliséggel sújtott kistérségekben jött létre. Az érintettek nagy része mezőgazdasági, erdőtelepítési és karbantartási munkákat végzett. A kistérségi start mintaprogramokban összesen 12 ezer fő volt foglalkoztatva, amelynek keretében belvíz elvezetési feladatokat, erdőgazdálkodási és mezőgazdasági munkákat, valamint földutak karbantartását végezték.

A 2011-es év közfoglalkoztatását a rövid idejű támogatási forma jellemezte, amely által a 64 milliárd forintos keretösszegeből viszonylag sok embert lehetett, kevés időre foglalkoztatni. Azonban a részmunkaidős közfoglalkoztatási forma nem feltétlen volt elég a megélhetéshez, így idén már a kedvezőbb, hosszabb típusú közfoglalkoztatás fog dominálni, mivel teljesen megszűnik a tavalyi évi gyakoribb támogatási forma. Ennek érdekében a Nemzetgazdasági Minisztérium a munkaerő-piaci alapból nagyobb összeget szán a közfoglalkoztatás rendszerére. Az idei évben 132 milliárd forint áll rendelkezésre, amely a Belügyminisztérium előzetes számítási szerint összesen 206 ezer közfoglalkoztatott bevonására elegendő. Így jövőre kevesebb embert tudnak összesen bevonni, azonban nagy részük a már említett hosszabb típusú közfoglalkoztatásban venne részt, ami jobb megélhetést biztosíthat a programban résztvevőknek. Ennek a két intézkedésnek az eredménye egyelőre kérdéses a részletesebb információk hiányában, de elképzelhető, hogy idén nem tudnak havonta több embert a közfoglalkoztatás rendszerében alkalmazni, mint tavaly.

A támogatás mértéke is változhat 2012-ben, mivel az eddig átlagos 90-95 százalékos támogatás helyett kisebb mértékű forrás juthat az önkormányzatoknak, amely az így is nehéz helyzetű hivataloknak nagyobb anyagi terhet jelenthet. Ezen felül nehéz megbecsülni, hogy hányan fogják igénybe venni a foglalkoztatást helyettesítő támogatást, amely jelentősen csökkent a bérpótló juttatáshoz képest. Ez abból a szempontból fontos, hogy főleg azok kaphatnak közmunkát, akik felveszik az említett támogatást. Így összességében nem biztos,

hogy havi szinten nőne a közfoglalkoztatottak létszáma, de egyelőre ezt teljes bizonyossággal nem lehet kijelenteni. Azt viszont fontos hangsúlyozni, hogy a közfoglalkoztatás csak egy átmeneti megoldás a munkanélkülieknek, akik szeretnének visszakérülni az elsődleges munkaerőpiacra. Ez a fajta munkavégzés segít számukra megőrizni a munkatapasztalatokat és a segélynél egy jobb jövedelemforrást biztosít. Ezért is fontos, hogy a közfoglalkoztatási bér a munkanélküli ellátás és a piaci minimálbér között helyezkedik el, ami így növelheti a munkanélküliek aktivitását. Azonban a hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján nem feltétlenül lehet azt állítani, hogy a közfoglalkoztatás visszaszorítaná a tartós munkanélküliséget, de egy jól célzott, esetleges képzésekkel összekapcsolt közfoglalkoztatás képes lehet erre.

Bérkompenzáció

Az egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CLVI. törvény 29. §-ában foglaltak szerint 2012. január 1-jétől megszűnik a munkavállalók adójóváírási lehetősége. A törvény 202. §-a szerint szintén 2012. január 1-jétől 1 százalékponttal emelkedik a munkavállalók által fizetett egészségbiztosítási járulék. A két intézkedés együttes hatására 2012-ben a havi szinten 216.806 forint alatt keresők 2011. évi nettó nominális bére csak úgy őrizhető meg, ha a bruttó béreik emelkednek. A Rendelet e nettó nominális érték megőrzéshez szükséges béremelések mértékét és a béremelés végrehajtásának módját határozza meg. A rendelet hatálya nem terjed ki azokra a munkáltatókra, ahol a Kormány közvetlen munkavállalói kompenzációt biztosít. Ez a költségvetési célleírányzatból megvalósuló közvetlen munkavállalói kompenzáció a költségvetési szerveknél és az egyházi fenntartású, közfeladatot ellátó egészségügyi, oktatási, szociális, valamint közgyűjteményi és közművelődési szolgáltatást nyújtó intézményeknél foglalkoztatott munkavállalókra terjed ki. Minden más munkáltató – ideértve a gazdasági társaságokat, az egyéni vállalkozásokat és a non-profit szervezeteket - a munkavállalók bruttó bérének a Rendeletben foglaltak szerinti emelésével biztosíthatja a bérek nettó értékének megőrzését 2012-ben.

Kompenzációs célú adókedvezményre jogosult az a munkáltató, aki a rendeletben meghatározott elvárt béremelést minden folyamatosan foglalkoztatott munkavállalója esetében végrehajtotta. Az elvárt béremelés mértéke úgy került meghatározásra, hogy a munkavállalók nettó bére változatlan feltételek mellett ne csökkenjen. A szociális hozzájárulási adó kedvezményének összege úgy került meghatározásra, hogy a munkavállalók nettó bérének változatlansága esetén a foglalkoztatás munkáltatóra háruló költségei munkavállalónként legfeljebb 5%-kal nőjenek. Amennyiben a vállalkozás a feltételeket teljesítette, az adókedvezmény a 2012-ben újonnan belépett munkavállalók esetében is igényelhető. Azok a szervezetek, vállalkozások, akik nem teljesítették az elvárt

béremelést az érintett munkavállalók legalább kétharmadánál, két évig nem indulhatnak közbeszerzési pályázaton és költségvetési támogatásban nem részesülhetnek.

A kedvezményt a költségvetési szervek, valamint az egyházi fenntartású, közfeladatot ellátó egészségügyi, oktatási, szociális, valamint közgyűjteményi és közművelődési szolgáltatást nyújtó intézmények kivételével minden munkáltató igényelheti, aki valamennyi folyamatosan foglalkoztatott munkavállalója számára (beleértve a belföldi kapcsolt vállalkozástól a munkáltató állományában került munkavállalót is) a rendeletben meghatározott elvárt béremelést kizárólag a bérek növelésével biztosította.

A munkaadóknak megnyitott általános kompenzáció lényege, hogy az állam a béremelés 5 százalék fölötti részét kompenzálja a szociális hozzájárulási adóban (korábbi munkáltatói járulékból) adott kedvezménnyel. Ez tehát egy munkáltatói adókedvezmény, az adójóváírásnál nem bonyolultabb szabályokkal, a feltétele, hogy az elvárt béremelést a munkáltató végre is hajtsa. Akik a támogatás ellenére sem kaptak fizetésemelést, a 21 milliárdos keretből közvetlenül számíthattak segítségre.

Azonban a rendszer nem feltétlen ösztönzi a munkáltatókat a bérkompenzációra, mivel nagyon sok vállalatnak nincsenek állami érdekeltségei, és számukra közömbös, ha kimaradnak az állami megrendelésekből. Így kérdéses, hogy az érintett 700-800 ezer alkalmazott közül mennyien részesülnek majd a megfelelő béremelésben.

Munkaerő-piaci alap 2011, 2012

A Munkaerő-piaci alap bevételi és kiadási oldalán jelentős növekedés figyelhető meg a 2011. évi tervekhez képest. A kiadási oldalon a passzív kiadások jelentősen csökkentek, aminek oka a támogatások csökkentése és jogosultsági idő 90 napra csökkentése volt.

A 2011-es Munkaerő-piaci alap bevételi oldalon az előirányzathoz képest a legnagyobb eltérést az egyéb bevételek okozták. A többi tétel esetében hibahatáron belül teljesültek a tervek. A kiadási oldalon azonban már nagyobb eltérések voltak. A passzív kiadások csökkentek a módosított előirányzathoz képest, aminek egyik oka a passzív támogatásokkal kapcsolatos évközi szabálmódosítás lehetett. Az aktív eszközök közül, a közfoglalkoztatásra szánt 64 milliárd forintot sem használták fel teljes mértékben, mivel év elején csak nehezen futott fel a közfoglalkoztatás, és így az előzetes tervekkel ellentétben kevesebben tudtak részt venni a programokban, így összességében 6,7 százalékkal kevesebb összeget használtak fel a közfoglalkoztatásra. A működési kiadások is csökkentek, ami összefüggésben lehet a passzív ellátások és a közfoglalkoztatás csökkenésével. Az egyéb kiadásokkal együttesen az előirányzathoz képest a Munkaerő-piaci Alap kiadási főösszege az előirányzathoz képest 9,1 százalékkal, 28 milliárd forinttal volt kevesebb. Így összességében a Munkaerő-piaci Alap 2011-ben 47 milliárd forintos többlettel zárt, ami 21 milliárd forinttal több, mint az előirányzat.

1. TÁBLÁZAT: A MUNKAERŐ-PIACI ALAP 2011. ÉVI TELJESÍTÉSÉNEK ALAKULÁSA (MILLIÓ FT)

Megnevezés	2011. évi módosított előirányzat	2011. évi teljesítés	Eltérés (%)
Bevételi főösszeg	337 238,1	330 485,8	-2,0%
Szakképzési hozzájárulás	49 000,0	49 158,7	0,3%
Egészségbizt. és munkaerő-piaci járulék	187 700,0	186 596,3	-0,6%
MPA támogatása	64 000,0	64 003,8	0,0%
Egyéb bevételek	36 538,1	30 727,1	-15,9%
Kiadási főösszeg	311 975,2	283 572,0	-9,1%
Passzív kiadások	135 481,3	125 826,3	-7,1%
Közfoglalkoztatás	64 000,0	59 735,5	-6,7%
Működési kiadások	100,0	86,7	-13,3%
Egyéb kiadások	112 393,9	97 923,5	-12,9%
Egyenleg	25 262,9	46 913,8	

Forrás: NGM

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap (régii nevén Munkaerő-piaci Alap) kiadási és bevételi főösszege is növekedett a 2011. évi teljesítéshez képest, reálértéken azonban csak a kiadási oldal mutatott bővülést. Az idei évi egyenleget azonban kisebb többlettel tervezték meg.

2. TÁBLÁZAT: A MUNKAERŐ-PIACI ALAP 2011. ÉVI TELJESÍTÉSÉNEK ALAKULÁSA ÉS A 2012. ÉVI ELŐIRÁNYZAT (MILLIÓ FT)

Megnevezés	2011. évi teljesítés	2012. évi előirányzat	Eltérés (%)	Reálértéken számított eltérés (%)
Bevételi főösszeg	330485	341 125,0	3,2%	-1,7%
Szakképzési hozzájárulás	49158	52700	7,2%	2,1%
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	186596	193530	3,7%	-1,2%
Költségvetési támogatás	64003	50000	-21,9%	-25,6%
Egyéb bevételek	30727	44895	46,1%	39,2%
Kiadási főösszeg	283572	307632	8,5%	3,3%
Passzív kiadások	125826	58700	-53,3%	-55,6%
Egyéb kiadások	157745	248932	57,8%	50,3%
Egyenleg	46 913,0	33 493,0		

Forrás: NGM

A Munkaerő-piaci Alap bevételi oldalán a szakképzési hozzájárulásból 3,7 milliárd forinttal több befizetésre számít a kormány, amely tavaly a társadalombiztosítási járulékalap 1,5 százaléka volt, az idén pedig a szociális hozzájárulási adóalap 1,5 százaléka. Ez nem változott,

azonban reálértéken így is többlettel számol a kormányzat, a nagyobb bértömeg várakozás miatt. A szociális hozzájárulási adóból és egyéb járulékokból befolyó összegek lényegében nem változtak reálértéken. A legnagyobb eltérések a költségvetési támogatásokban és az egyéb bevételekben láthatók, azonban ezen tételek összehasonlítása nem lehetséges. Tavaly a közmunkaprogramok finanszírozására adtak 64 milliárd forintot, ez idén is hasonlóan alakult, de most csak 50 milliárd forint plusz támogatásra van szüksége a Munkaerő-piaci Alapnak.

A kiadási oldal lényegesen eltér a 2011. évi teljesítéshez képest. A legnagyobb változás a passzív kiadásokban figyelhető meg. A korábbi években a Munkaerő-piaci Alap kiadásai között a legjelentősebb tétel az álláskeresői támogatások voltak. 2010-ben 137 milliárd forintot, 2011-ben 135 milliárd forintot használtak fel erre a célra.

A Széll Kálmán Tervnek megfelelően az álláskeresői támogatások rendszere jelentősen átalakult, az álláskeresői járadék ideje lerövidült, 270 napról maximum 90 napra, és a járadék maximális összege is csökkent. 2011-es szabályok alapján még meg volt határozva a minimális összege az álláskeresői járadékának, ami a járulékalap 60 százaléka volt, legalább a jogosultság kezdőnapján hatályos minimálbér 60 százaléka. A maximális folyósítási összeg a hatályos minimálbér 120 százalékaival egyezett meg. Ebben az évben nem határozott meg a minisztérium minimális összegest, csak a maximálisat, ami a hatályos minimálbér 100 százaléka, azaz nominálisan 300 Ft/hó-val alacsonyabb, mint 2011-ben. Álláskeresői járadékban 2012-ben havonta 76 ezer fő fog részesülni a minisztérium becslése alapján, miközben 2011-ben átlagosan 133 ezer fő kapott hasonló támogatást, aminek az átlagos összege 63 ezer forint volt.

Nyugdíj előtti álláskeresői segélyben a minisztérium becslései alapján havonta 2 ezer fő fog részesülni, 31 ezer Ft/fő/hó összegben. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján 2011-ben 59 ezer fő részesült havonta ebben a támogatásban, aminek az összege kevesebb volt, mint az idén hatályos segély. Így összességében álláskeresői támogatásra 78 milliárd forinttal kevesebbet szán a kormány, mint a tavalyi évben.

Az aktív támogatások is lényegesen átalakultak. Szakképzési és felnőttképzési támogatásokra 2010-ben 25 milliárd forint, 2011-ben 33 milliárd forint jutott. A 2012. évi előirányzat tervezett összege 23 milliárd forint, ami a Konvergencia Programban megfogalmazott kiadáscsökkentéseknek megfelel. A szakképzés-fejlesztési koncepcióban és a Magyar Munkatervben foglaltak alapján folyamatban van a szakképzési hozzájárulási rendszer átalakítása, és ezzel az összefüggően a szakképzési hozzájárulásról szóló törvény módosítása.

A közfoglalkoztatásra 2011-ben 64 milliárd forint állt rendelkezésre, amiből 59 milliárd forintot használtak fel. 2012-ben lényegesen többen szán az NGM és a BM a Start-munka programra, amely alapvető prioritása a kormánynak. Idén 132 milliárd forint áll rendelkezésre, melynek felhasználásával várhatóan 206 ezer fő közfoglalkoztatásának támogatása valósul meg.